

Stockholm 2016-02-24

Till Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
Ang. remiss 2016-01-12 (Ju2016/00084/13)

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF) har genom sitt servicebolag Läromedelsförfattarna i Sverige AB beretts möjlighet att inkomma med remissyttrande på EU-kommissionens meddelande KOM(2015) 626 – Mot en modernare och mer europeisk ram för upphovsrätten.

SLFF är huvudorganisation för Sveriges läromedelsförfattare i alla ämnen, för alla målgrupper från förskola till högskola och universitet. Vi är en upphovsmannaorganisation med drygt 1600 medlemmar. Vi bevakar läromedelsförfattarnas rättigheter samt förhandlar och träffar ramavtal. Som huvudorganisation utlöser vi även avtalslicens i enlighet med upphovsrättslagen och är medlemsorganisation i kollektiva upphovsrättsliga förvaltningsorganisationer: Administration av litterära rättigheter i Sverige, Bonus Copyright Access och Copyswede.

1. Upphovsrätt på den digitala inre marknaden

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund ställer sig bakom EU-kommissionens målsättning och syfte att se till att EU:s upphovsrättsbestämmelser även i fortsättningen ger en hög skyddsnivå för rättighetshavare på den digitala inre marknaden. Men för att åstadkomma och upprätthålla detta är det viktigt att inte störa marknaden. I kommissionens vilja att beakta användarnas behov, ska även beaktas rättighetshavarnas behov, rätten och möjligheten för rättighetshavarna i den kreativa näringen att konkurrera på lika villkor. Upphovsrättslagstiftningen är en skyddslagstiftning som är till för att skydda rättighetshavare så att det finns ekonomiska möjligheter att även i fortsättningen kunna skapa nya verk.

Att införa nya undantag eller inskränkningar är inte en väg att gå, utan vi förordar istället de nordiska avtalslicenslösningarna som vi har i Sverige och i övriga Norden, enligt de svenska och nordiska upphovsrättslagstiftningarna. Det är välfungerande licenslösningar som även fungerar vid gränsöverskridande nyttjanden.

Adress Drottninggatan 61, 1 tr., SE-111 21 Stockholm
Telefon +46 8 440 84 80
E-post adm@slff.se
Webbplats www.slff.se

Kommissionen skriver på sidan 3 att följande är nödvändigt: *Vid behov, anpassning av upphovsrättsbestämmelserna till den tekniska verkligheten, så att bestämmelserna fortsätter att vara anpassade till målen.*

Vi förutsätter att målen är att de gemensamma EU-reglerna är nödvändiga på det sätt att de inte omkullkastar välfungerade nationella avtalsmodeller. Subsidiaritetsprincipen måste respekteras. Avtal mellan rättighetshavare och användare genom kollektiv förvaltning är en fruktbar lösning där parterna gemensamt kommer överens om villkoren.

2. Ökad tillgång till innehåll i hela EU

Kommissionen skriver här att EU bör sträva efter att upphovsrätten ska finnas tillgänglig ”utan gränser” och att upphovsrätten är territoriell. Vi delar uppfattningen att det är bra med gränsöverskridande tillgång på upphovsrätt. Den löses bäst via ömsesidighetsavtal och genom att respektera marknadens parter d.v.s. rättighetshavarnas och användarnas rätt och möjlighet att tillsammans komma överens genom breda kollektiva avtalslicenslösningar. Vi delar dock inte kommissionens uppfattning att upphovsrätten skulle vara begränsande territoriell. Det hindrar inte att marknadens parter kan komma överens om en avtalslicens för flera territorier.

De licenser som kommissionen beskriver på sidan 6: *licenser som möjliggör gränsöverskridande tillgång till innehåll, bland annat efter förfrågningar från andra medlemsstater* har vi redan i Sverige och i övriga Norden genom avtalslicensordningen i upphovsrättslagen.

3. Anpassa undantagen till digitala och gränsöverskridande miljöer

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund är helt emot att införa fler undantag och inskränkningar i upphovsrättslag. Det skulle medföra allvarliga konsekvenser för rättighetshavare och användare att avtala om kollektiva lösningar där breda upphovsrättsliga nyttjanden för t.ex. text, musik och bild kommer ifråga.

Vi anser det mycket viktigt att lagstiftningen håller jämna steg med den tekniska utvecklingen men det är viktigt att påtala att upphovsrättslagstiftningen är en skydds- och rättighetslagstiftning för upphovspersonerna och rättighetshavarna. Den utgår från ensamrättigheter som är garant för rätten att själv avgöra vilka förfoganden som det ska träffas avtal om.

Det är därför viktigt att anföra om de möjligheter som faktiskt redan står till buds och som lagstiftaren bjudit genom de positiva förändringar som skedde med anledning av att det så kallade Infosoc-direktivet, 2001/29/EG, som sedan infördes i svensk upphovsrättslagstiftning. Enligt artikel 5 i Infosoc-direktivet beaktandesats 18 anses inte avtalslicenser utgöra inskränkningar i direktivets mening. Avtalslicenser är ett sätt att förvalta rättigheter och ska inte ses som en inskränkning. För att en avtalslicens ska komma i fråga förutsätts att avtal först

har träffats om användning av verk. Vi som företrädare och huvudorganisation för läromedelsförfattarna i Sverige har alltid underlättat sådant nyttjande genom att träffa avtal i enlighet med avtalslicensmodellen. Vi är förespråkare av den och ställer oss positiva till att träffa avtal även inom nya områden där avtalslicensmodellen kan komma att bli aktuell.

Att författa läromedel tar lång tid. Det kräver många år av forskning och pedagogiskt tänkande innan det blir verklighet av den idé som sedan utmynnar i ett manus och som till sist blir ett färdigt verk. Läromedelsförfattare skriver inte för sig själva utan för auditoriet. Läromedelslitteraturen ska även fungera pedagogiskt annars fyller den inte sin funktion. Didaktiken är mycket viktig. För att känna ett värde och en glädje i författarskapet måste läromedelsförfattare ha rimlig ersättning för sina verk. Ett framtida scenario med en svag och urvattnad upphovsrätt – till exempel genom att ett antal ytterligare undantag och inskränkningar i ensamrätten införs för olika användare och mediekonsumenters intressen – innebär att varken författare eller förlag längre kommer att vara intresserade av att lägga ned tid och pengar på att författa och ge ut läromedel, en utveckling som inte kommer att vara till gagn för det europeiska kunskapssamhället. Snarare tvärt om.

Vi är förespråkare av den nordiska avtalslicensmodellen och på undervisningsområdet fyller den en stor funktion. För att kunna bedriva en fullgod undervisning krävs att lärare har tillgång till bra läromedel och att det ges möjlighet att komplettera genom ett kopieringsförfarande genom exempelvis avtalslicens på utbildningsområdet. Att som kommissionen skriver *vidta åtgärder för att se till att EU-ramen om undantag har tillgång till kunskap, utbildning och forskning är verkningsfull i den digitala tidsåldern och över gränserna*. Att införa tvingande undantag är inte ett alternativ enligt vår uppfattning.

Avtalslicenserna är ett sätt att förvalta rättigheter och inte ett undantag eller en inskränkning. Infosoc-direktivet angav också mycket tydligt i beaktandesats nr 18 att direktivet inte ska påverka bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter såsom kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan. När det gäller avtalslicensen för undervisningsändamål hanterar marknadens parter detta alldeles utomordentligt bra genom att träffa avtal som har sin grund i en långvarig avtalsrelation.

Kommissionen skriver på sidan 9 dock att: *Syftet är att ge användare och rättighetshavare ett rättssäkert och förutsebart system*. Sveriges Läromedelsförfattares Förbunds bedömning är att avtalslicensordningarna möter detta syfte då de ger användare och rättighetshavare ett rättssäkert och förutsebart system.

4. En väl fungerande marknadsplats för upphovsrätt

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund är positiv till och välkomnar kommissionens initiativ att analysera och genomföra samråd för att se till att upphovspersoner och utövande konstnärer har rätt stöd och förutsättningar för att kunna hävda sina rättigheter i ersättnings sammanhang för upphovsrättsligt skyddade verk för användning online.

5. Ett effektivt och balanserat system för kontroll av efterlevnaden

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund välkomnar att kommissionen ser över den rättsliga ramen för kontroll av att bestämmelserna om immateriella rättigheter efterlevs, inklusive upphovsrätten. Finns behov av att förtydliga reglerna för att identifiera aktörer som överträder bestämmelserna så ska detta göras. Efterlevnaden av upphovsrätten är mycket viktig att upprätthålla.

6. En långsiktig version

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund instämmer i att upphovsrätten kommer att fortsätta vara viktig för ekonomi, samhälle och kultur på lång sikt. Kommissionen har en vision om en fullständig harmonisering av upphovsrätten i EU, i form av en enda upphovsrättslag och en enda upphovsrätt. Den visionen delar inte Sveriges Läromedelsförfattares Förbund. Vi bedömer att upphovsrättslagstiftningen ska fortsätta att vara nationell. Den kulturella och litterära mångfalden, särskilt i små språkområden, värnas och skyddas tydligare och bättre på så vis.

Stockholm som ovan

Wiwi Ahlberg
Förbundsordförande

Jenny Lundström
Förbundsdirektör